

Elhunyt Törőcsik Mari

Fotó: MTI/Keleti Éva

Törőcsik Marit, a Nemzet Színészét és a Nemzet Művészt életének 86. évében, hosszas betegség után, péntek hajnalban érte a halál. A Nemzeti Színház saját halottjának tekinti. A társulat 2015 novemberében gálával és kiállítással ünnepelte a betegséggel küzdő színésznő nyolcvanadik születésnapját, aki könnyeit törölgetve nézte végig kollégái, barátai őt köszöntő előadását, az évforduló alkalmából pedig így vetett számot: „nekem szép és gazdag életem volt”. Ez alkalomból jelentették be a nevét viselő ösztöndíj megalapítását fiatal, tehetséges színinövendékek támogatására. Vidnyánszky Attila lapunknak nyilatkozva emlékezett meg Törőcsik Mariról.

Bővebben a 17. oldalon

Törőcsik Mari: Isten a tenyerén hordozott

Fotó: Kurucz Árpád

Elszállt a madárka. Egy elbűvölő, rabul ejtő, törékeny madárka. Magával vitte tisztaságát, naivitását, gyermeki mosolyát, csábító pillantását, dühét és derűjét, önfeledt boldogságát és bánatát. Mindenét, ami ő volt, itt, ezen a bolygón, a legnagyobb forgószínpadon...

Törőcsik Mari szeretett repülni, felemelkedni, bejárni a földi légkör magaslatait, ahová legtöbbször magával vitt bennünket, mi, nézők pedig örömmel szárnyaltunk vele együtt.

A nemzet színésztét egy kopott, falusi körhinta repítette a magasságokba, a végtelenbe, a világhírnévébe. Csak pörgött, pörgött rajta önfeledten, majd beleszédült a játékba. Alig húszévesen hódította meg a világot. Olyan természetességgel, telj életkedvvel, lángoló szerelemmel repült a hintán, hogy egyik ámulatból a másikba estünk. Mintha a filmvászonra született volna, pedig a filmművésztől jó messze, egy kis faluban, a Heves megyei Pélyen látta meg a napvilágot. Oly távol a világot jelentő deszkáktól és kameráktól, hogy nem sokon múlt, hogy sose ismerjük meg ezt az isten-áldotta tehetséget.

A nagyapa falusi mozijában érintette meg a film, de arra sohasem gondolt, hogy egyszer ő is felkerül a vászonra. Onnan, a távoli Pélyről azt se tudta, milyen út vezet a színészmesterséghez. Véletlenül talált rá erre a rögös útra... Középkorúként éppen vonaton utazott, amikor az egyik állomáson felszállt mellé egy fiú, akit bemutattak neki a ba-

rátai, és akiről hamar kiderült, hogy a Színház- és Filmművészeti Főiskolán végzett dramaturgként. Ezt a szót se hallotta addig soha. „Milyen az élet, nem is tudtam a főiskola létezéséről, a következő évben mégis a színművészetre jártam” – említette meg egy interjúban. Egy év múlva pedig már ráülhetett a világ egyik leghíresebbé vált körhintájára... A gyorsan jött világhírnév óta szinte minden nyilatkozatában megjegyezte, hogy a pályája egészen kivételes és szerencsés módon indult.

Talán nem annyira közismert, de a Körhinta rendezője, Fábri Zoltán igen sokáig kereste filmje női főszereplőjét. Olyan sokáig, hogy az író, Sarkadi Imre már le is mondott róla, hogy műve megelevenedik. Próba felvételek sorát készítették főiskolásokról, kezdő színészekről és civilekről, de senki se vált be. Törőcsik Mari, az akkor még csupán másodéves főiskolás a visszaemlékezések szerint a felvételen szinte mindenkinél haloványabbnak tűnt, csak a vetítőben „fedezték fel”. Az író és a rendező ott látta meg benne a jövőbeni színészt. Fábri így emlékezett a pályakezdőre: „Bejött a szobába, és a karosszék szélére ült. Mint a madár, készen a menekülő repülésre. Bármit kérdeztem tőle, halkan, rövid tömönatokkal válaszolt. Feszültsége majdnem olyan volt, mint a nyugalom.” A madár tehát kirepült a kalitkából, és igen messzire szállt, olyan messzire, amelyről egy kezdő színész csak álmodhat.

Törőcsik Mari 1955-ben, mindössze húszévesen robbant be a köztudatba, pillanatok alatt megismer-

te a világ, a filmszakma, mégsem szédült bele a nagy körforgásba, pedig már a díjátadó gálán új csillagként, világsztárként ostromolták a leghíresebb külföldi producerek és filmrendezők, ő azonban a földön maradt, még hozzá magyar földön! Azt vallotta, nem filmsztár, hanem színész akar lenni, amihez inkább színház kell, mint kamera... Mindent meg is tett érte, és színész lett, még hozzá az egyik legnagyobb! Így beszélt erről: „Hiába számítottam filmszínésznek, meg kellett tanulnom a színészmesterséget, hogy a színpadon létezhessek, mert színház nélkül nem színész az ember, legfeljebb filmsztár.”

Persze, a filmsztárságot sem úszta meg, jóval a Körhinta sikere után is több díjnyertes alkotásban mutatta meg kivételes tehetségét. Például a Szerelemben, az Édes Annában, a Vasvirágban, a Szamárköhögésben vagy a Déryné, hol van?-ban. De a színpadon is szárnyalt a Rómeó és Júliában, a Szent Johannában, A fősvényben, A Kurázi mamában, az Iván, a rettentőben, a Vízkereszt, vagy amit akartokban, a Szent György és a sárkányban, a Nap-hosszat a fákonban vagy a Mein Kampfban. Otthonosan mozgott színpadon, filmvászonon egyaránt. Játszott gyermekien tiszta, szolid kislányt, ravasz intrikust, szerelmes nőt, megkeseredett özvegyet, kacér hölgyet, úri dámát. Énekelt és táncolt is, bármit megcsinált, amire kérték. Ezerarcú volt, sokszínű, aki a színészi mesterség legszélesebb spektrumában jeleskedett. Szinte valamennyi szerepében nagyot alkotott. Fiatalként, ha kellett, elhittette velünk, hogy öreg, idősként, hogy fiatal, zárdai neveltetése ellenére, hogy hivalkodó madame vagy dizőz. Drámai és vígjátéki szerepekben egyaránt kiváló nyújtott. A legnagyobbak közé tartozott – pedig, mint tudjuk, véletlenül lett színész. Ha azon a bizonyos vonaton nem utazik...

„Engem a tenyerén hordozott az Isten” – ezt is gyakran mondogatta, meg azt is, hogy pályáját kezdhette volna rossz filmben is rossz rendezővel, és akkor lehet, hogy örökre eltűnik a süllyesztőben. De szerencsésnek érezte magát azért is, mert a színházi munkájában a legnagyobb rendezők és színészek segítettek fejlődését, akik mindig vigyáztak rá.

„Én soha nem éltem át, hogy nem kellek – fogalmazta meg gondolatait –, mert amikor nem keltem a kritikának, keltem a közönségnek és a mestereimnek. A szeretet végigkísért a pályámon! Amikor évekkal ezelőtt visszatértem a klinikai halálból és lábadozni kezdtem, akkor valóban éreztem az egész ország felém áradó szeretetét.” Azóta is sokat betegeskedett, sokat volt kórházban, hosszasan ápták velemi otthonában, de soha nem adta fel, szívóssága, élethez való ragaszkodása újra és újra színpadra állította. Látszott rajta, hogy meggyengült, de hite, színház iránti olthatatlan szerelme átlendítette a nehézségeken.

Isten valóban kegyes volt hozzá, hiszen többször is visszatért a halál torkából, és mindig új erőre kapott, akár egy fönixmadár. Csodáltuk ezekért az „alakításaiért” is.

A madárka most végleg elszállt, de nem tud olyan messzire repülni, hogy ne maradjon velünk mindörökké...

TEMESI LÁSZLÓ

EGY HALHATATLAN MŰVÉSZ PÁLYAKÉPE

Törőcsik Marit életének 86. évében, hosszas betegség után, pénteken érte a halál. A Nemzeti Színház saját halottjának tekinti. A társulat 2015 novemberében gálával és kiállítással ünnepelte a betegséggel küzdő színésznő nyolcvanadik születésnapját, aki könnyeit törölgetve nézte végig kollégái, barátai öt köszöntő előadását, az évforduló alkalmából pedig így vetett számot: „Nekem szép és gazdag életem volt.” Ez alkalomból jelentették be a nevével viselő ösztöndíj megalapítását fiatal, tehetséges színinövendékek támogatására.

A Nemzet Színésze, kétszeres Kossuth-díjas, Kossuth-nagydíjas, kétszeres Jászai Mari-díjas, kiváló és érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja, hogy csak párat említsünk kéttucatnyi elismerése közül. Az első filmje a Körhinta volt 1955-ben, ezután egyre több szerepet kapott, Cannes-ban 1976-ban megkapta a legjobb női alakítás díját a Déryné, hol van? című filmben nyújtott alakításáért, amelyet férje, Maár Gyula rendezett. Számos hazai és külföldi filmfesztiválon kapott elismerést és életműdíjat.

Fotó: Fortepan/FSZEK/Sándor György

1958 és 1979 között a Nemzeti Színház színésze, az 1979–80-as évadban a győri Kisfaludy Színházban (ma Győri Nemzeti Színház) játszott és volt művészeti vezető. 1980-tól egy évtizeden át a Mafilm társulatának a tagja. 1990-től a szolnoki Ligetvárosi Színházban játszott. 1993 és 1996 között a budapesti Művész Színházat igazgatta. Docensként tanított a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. 2002 óta újra a Nemzeti Színház tagja.

2008-ban egy kórházi rutinvizsgálat közben összeomlott a vérkeringése, a szíve megállt, kómába esett, de napok után, csodával határos módon tudata, emlékező- és mozgásképesége visszatért. A 2009-es Magyar Filmszemle megnyitóján elmondta: „Nagyon messziről jövök. De visszajöttem!”

Vidnyánszky Attila megemlékezése

Ditzendy Attila

– Tulajdonképpen az egyetlen világhírű magyar színészünk hagyott itt bennünket – fogalmazott a Nemzeti Színház vezérigazgatója.

– Törőcsik Mari minden idők egyik legnagyobb magyar színésze volt – mondta Vidnyánszky Attila, aki emlékeztetett: a teljes orosz színházi szakma ismerte. – Nem túlzás, ha azt mondom: rajongtak érte – fűzte hozzá a rendező. – Úgy beszéltek róla Moszkvában, mint a legeslegnagyobbak egyikéről. Hatalmas tett volt részéről, hogy elutazott, és magyarul játszott Oroszországban – folytatta a színidirektor, magyarozat-ként hozzáfűzte: akkoriban a vendéglátó Anatolij Vasziljev együttese, a Drá-

Rátóti Zoltán, Kásler Miklós, Fekete Péter

Fotó: Teknős Miklós

mai Művészet Iskolája az első számú színháznak számított egész Európában.

– A filmezést jó játéknak tartotta. Egy-két évvel ezelőtt, amikor még remekül lehetett társalogni vele, elmondta: a film nem hiányzik neki, ellenben a színház, az rettenetesen – így Vidnyánszky Attila, majd megjegyezte: igazi csoda volt az elmúlt évtizedbeli alkotómunkája. – Megmagyarázhatatlan módon úgy játszott végig előadásokat, hogy a kulisszák mögötti takarásban már tartani kellett, ám amint belépett a színpadra, húsz évet fiatalodott. Ennek a Nemzeti Színház társulatának minden tagja tanúja lehetett – hangsúlyozta a vezérigazgató, majd megjegyezte: az utolsó, ahol ezzel szembesülhettek, Brecht Galilei élete című művének előadása volt.

– Tehetsége, érzékenysége mellett végtelen alázattal próbált – mesélte Vidnyánszky Attila, s azt is: tankönyvet lehetne írni arról, ahogy dolgozott. – Kettős folyamat zajlott le benne, amikor egy-egy szerepre készült: egyszerre azonosult a figurával, miközben saját magára formálta azt. Ezért volt döbbenetes igazsága a színpadon – mutatott rá a rendező, felidézve: szakmai kíváncsisága vezette el Beregszászba.

– Úgy szólítottam meg annak idején A szarvassá változott fiú kapcsán, hogy gondoltam, már az is megtisztelő, ha leül velem egy kávéra, majd a megbeszélés után udvariasan nemet mond. Ezzel szemben ott ült velünk a turnébuszban – emlékeztetett a színidirektor, hozzátéve: amikor filmet forgattak az előadásból, Törőcsik Mari inkább a debreceni színészházban lakott, nem szállodában, hogy annak költségeit is a filmre fordíthassák.